

นายห้างหันแตร์ พ่อค้าต่างชาติทรงอิทธิพลยุครัชกาลที่ 3

ผู้ค้นพบแผ่นดินสยาม “อิน-จัน”

โรเบิร์ต ฮันเตอร์ (ภาพ : Wikimedia Commons)

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพ่อค้าชาวต่างชาติรายหนึ่งคือ โรเบิร์ต ฮันเตอร์ (Robert Hunter) หรือที่ชาวไทยเรียกกันติดปากว่า “นายห้างหันแตร์” ผู้ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงอาวุธวิเศษประเทศพานิช เขาเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในกลุ่มเจ้านายและชนชั้นสูงของสยาม ถึงขั้นเรียกได้ว่าเป็นหนึ่งในพ่อค้าต่างชาติผู้ทรงอิทธิพลแห่งยุคได้เลยทีเดียว ทั้งยังเป็นผู้ค้นพบแผ่นดินสยาม “อิน-จัน” อีกด้วย

นายห้างหันแตร์ พ่อค้าผู้ทรงอิทธิพลยุครัชกาลที่ 3

แดน บีช แบรดลีย์ (Dan Beach Bradley) หรือ “หมอบรัดเลย์” มิชชันนารีชาวอเมริกันที่เข้ามาสยามเมื่อ พ.ศ. 2378 ในสมัยรัชกาลที่ 3 บันทึกถึงนายห้างหันแตร์ไว้ว่า ในปีที่เดินทางมาถึงสยาม “แฟคตอรี” ของฮันเตอร์อย่างที่เราเรียกกัน เป็นบริษัทค้าขายของชาวยุโรปเพียงแห่งเดียวในบางกอก ฮันเตอร์สืบเชื้อสายมาจากพ่อค้าชาวสก็อต และมาทำธุรกิจทางตะวันออกโดยตั้งสาขาขึ้นที่สิงคโปร์ จากนั้นก็ค้าขายกับเมืองต่างๆ ในเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างราบรื่น เช่นเดียวกับที่ค้ากับเกาะต่างๆ ของอังกฤษ ฮันเตอร์ติดใจบางกอก จึงตั้งหลักแหล่งอยู่ที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา (ฝั่งธนบุรี-ผู้เขียนบทความ) ใน พ.ศ. 2367 ก่อนที่ต่อมาจะได้รับพระบรมราชานุญาตให้อยู่ได้อย่างถาวร

หมอบรัดเลย์

เรียกว่าพ่อค้าต่างชาติผู้นี้อยู่ถูกที่ถูกจังหวะก็อาจจะได้ ดังที่หมอบรัดเลย์เล่าว่า ฮันเตอร์รู้จักหาประโยชน์จากโอกาสต่างๆ มากที่สุด อย่างย้อนไปช่วงที่สยามติดพันการสู้รบกับเวียงจันทน์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ฮันเตอร์ก็นำสิ่งของที่ติดมาด้วย คือ ปืนคาบศิลา 1,000 กระบอก ชี้น้ำมันเกลือฯ ถวายแด่รัชกาลที่ 2 เพื่อเป็นบรรณาการแสดงไมตรีจิต

พระองค์ทรงรับไว้ด้วยความพอพระทัย และทรงรับสั่งให้เสนาบดีฝ่ายต่างประเทศของพระองค์หาเรือนแพให้ฮันเตอร์อยู่จนกว่าจะถึงเวลาหาที่พักอันเหมาะสมให้ได้ เขาตั้งถิ่นฐานในแถบที่อยู่ของชาวต่างชาติในตัวเมืองในหมู่ชาวโปรตุเกส จากนั้นได้แต่งงานกับ แองเจลินา ทร์พย์ หญิงสาวชาวสยามเชื้อสายโปรตุเกสในท้องถิ่นนั้น ซึ่งอ้างว่าตนเองสืบสายมาจากคอนสแตนติน ฟอลคอน ขุนนางต่างชาติสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และมีทายาทด้วยกันหลายคน

ฮันเตอร์เป็นที่รู้จักกันดีทั่วเมือง เนื่องมาจากความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และใจกว้าง บ้านของเขาซึ่งเป็นที่พำนักชั่วคราวของอาคันตุกะที่มีชื่อเสียงทุกคนที่มาเยือนบางกอก เป็นบ้านก่อด้วยอิฐหลังใหญ่แบบยุโรปหลังแรกสุดที่สร้างขึ้นในเมืองนี้

“โรเบิร์ต ฮันเตอร์ เป็นชาวต่างชาติที่ทรงอำนาจและมีอิทธิพลที่สุดในบางกอกเกือบตลอดเวลา 20 ปี เขาเป็นเจ้าของเรือ 4 ลำ และยังมีลำอื่นๆ สำหรับให้เช่าอีกด้วย ทุกลำจะแล่นออกจากบางกอกเป็นประจำ หลายครั้งที่เขาต้องช่วงชิงในเชิงการค้าอย่างสุขุมและอดทน แต่ก็ไม่ใช่จะประสบความสำเร็จในการซื้อขายเสมอไป...” หมอบรัดเลย์ เล่า

ภาพซีดีวี (Carte de visite) แสดงอิน-จัน ในท่านั่ง พร้อมหมวกในมือ
(ภาพจาก ศิลปวัฒนธรรม, พฤศจิกายน 2554)

ค้นพบแผ่นดินสยาม

มิชชันนารีชาวอเมริกาที่มีชื่อเสียงโด่งดังที่สุดในสยาม ยังบันทึกเรื่องที่นายห้างหันแตร์ค้นพบแผ่นดินสยามไว้ด้วยว่า ปีนั้นเป็น พ.ศ. 2367 เมื่อเด็กคู่นั้นอายุเพียง 13 ปี ฮันเตอร์ได้เห็นพวกเขาเป็นครั้งแรกในเย็นวันหนึ่งตอนใกล้ค่ำ ขณะที่กำลังจะข้ามแม่น้ำกลับไปบ้านซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันตก “นัยน์ตาของเขาก็มองไปเห็นสิ่งแปลกประหลาดอย่างหนึ่งกำลังเคลื่อนไหวอยู่ในน้ำห่างจากเรือของเขาไปไม่กี่ไมล์ สิ่งนั้นเป็นตัวอะไรอย่างหนึ่งที่ดูแล้วมี 2 หัว 4 แขน กับ 4 ขา ซึ่งล้วนขยับเขยื้อนได้อย่างสัมพันธ์กันดี ขณะที่ฮันเตอร์จ้องดูอยู่ เจ้าสิ่งนั้นก็ป็นขึ้นไปบนเรือลำหนึ่งซึ่งอยู่ใกล้ๆ และแล้วเขาก็หนีออกด้วยความอัศจรรย์ใจว่า สิ่งที่เขาจับตามองดูเมื่อครูนี้นี้ก็คือเด็กชายเล็กๆ 2 คนที่มีหน้าอกเชื่อมติดกันนั่นเอง” ฮันเตอร์ต้องการส่งเด็กทั้งสองไปยุโรปและสหรัฐอเมริกา แต่พ่อแม่ของเด็กไม่เห็นด้วย นายห้างฝรั่งต้องใช้เวลาพูดคุยอยู่นานหลายปี จนในที่สุด ฮันเตอร์และเอเบล คอฟฟิน กับต้นจากสหรัฐอเมริกา หันส่วนของฮันเตอร์ก็ช่วยกันเกลี้ยกล่อมสำเร็จ เมื่อเจรจากับรัฐบาลสยามได้แล้ว แผ่นดินจึงออกเดินทางไปตามแดน แม้ฮันเตอร์จะได้ชื่อว่าเป็นพ่อค้าต่างชาติที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แต่ก็เป็นคนละเอียดกับการทำผิดกฎหมาย อย่างใน พ.ศ. 2382 ที่มีพระบรมราชโองการประกาศห้ามค้าฝิ่นในสยาม ทว่าฮันเตอร์และพ่อค้าชาวอังกฤษคนอื่นๆ ก็ยังคงลักลอบค้าฝิ่น ทั้งฮันเตอร์ยังกระทำการไม่เหมาะสมอีกหลายประการ ท้ายสุด โรเบิร์ต ฮันเตอร์ หรือ “นายห้างหันแตร์” จึงถูกขับไล่ออกจากสยาม และกลับไปใช้ชีวิตบั้นปลายที่สก๊อตแลนด์จนลมหายใจสุดท้ายพลิตพลี

เอกสารอ้างอิง

จิตรกรรมไทย เจียจันทร์พงษ์. (2569, 24 มกราคม). นายห้างหันแตร์ พ่อค้าต่างชาติทรงอิทธิพลยุครัชกาลที่ 3

ผู้ค้นพบแผ่นดินสยาม “อิน-จัน”. ศิลปวัฒนธรรม. <https://www.silpa-mag.com/history/->

article_147906